

Het Vlaamse leenerrecht toegepast in een feodaal proces uit 1579

PIETER DONCHE

135

In de verzameling procesdossiers op het Stadsarchief te Brugge vonden we een dossier dat de debatten bevat in een proces dat in 1579 gevoerd werd over het eigendomsrecht van vier achterlenen gelegen in Veurne-Ambacht.¹ Dit procesdossier hebben wij in dit artikel uitgediept, waarbij ruim aandacht besteed wordt aan het genealogische aspect van de betrokken families. Tenslotte hebben we ons gewaagd aan een eigen oordeel over welke partij het bij het rechte eind had in deze zaak op basis van het Vlaamse leenerrecht.

Normaal zou een proces in feodale materie moeten gevoerd zijn vóór het prinselijk leenhof van de Burg van Veurne, waarvan immers de hoven, waarvan die achterlenen afhingen, op hun beurt van afhingen. Omdat de rechtsgang toch voor de schepenen van de stad Brugge gebeurde² zou men de neiging kunnen hebben aan te nemen dat het hier om een proces in beroep ging. De Brugse schepenen fungeerden immers als wettelijk hoofd over ondergeschikte steden, waartoe - volgens een lijst van 1619 - de meeste steden van het Brugse Vrije en de kasselrijen Veurne, St.-Winnoksbergen en Broeckburg behoorden.³ Maar een feodaal proces in beroep zou men toch eerder voor het hoogste leenhof in Vlaanderen, de *Wetachtige Kamer* verwachten. De echte reden waarom het proces te Brugge en niet op die andere plaatsen gevoerd werd, wordt duidelijk in het procesdossier zelf (zie verder).

In dit proces is de eiser **Charles Vasquez**, de verweerster **Martina Donche**, weduwe van **Jacob Schynckele**.

De inzet van het proces zijn vier achterlenen, alle gelegen in de parochie Oeren (Veurne-Ambacht): *vier leenen, danof de drie, zijn ghehouden va(nden) hove van(den) Broucke, gheleghen inde prochie van H[letter H doorstreept]oeren⁴, dhene groot vier ghemeten zesenvveertich roeden landts, tweede leen, groot vijf lijnen en alf, tderde, een ghemet achtien roeden aen elckanderen gheleghen, tvierde leen inde zelve prochie, groot vier lijnen ende zeker [=enkele] roeden en(de) neffens de voorn(oemde) drie andre leenen, ghehouden van(de) hove van Oeren.*

¹ Brugge, *Stadsarchief*. Oud Archief, 279: Procesdossiers Vierschaar en Kamer, nr. 2326.

² Uit de aanhef: voor *Ullieden) heeren Burghm(eeste)re ende scepenen der stede van Brugghe ter Camere*.

³ A. VANDEWALLE, *Beknopte inventaris van het Stadsarchief van Brugge, deel I: Oud Archief*, Brugge, 1979, p. 89.

⁴ De legende wil dat het dorpje Oeren lang geleden *Maagdendale* heette. In de jaarlijkse processie werd een beeld van O.L.Vrouw rondgedragen dat moest gedragen worden door een aantal jonge maagden. Op een keer kon de pastoor in zijn dorp geen enkele maagd vinden. Hierover danig ontstemd, doopte hij zijn dorp om tot *Hoeren!* De oudste vermeldingen in officiële akten luiden in het Vlaams *Horen* (1231) en in het Latijn: *Putena* (1238). Zie G. DALLE, *Gids voor Veurne-Ambacht*, Antwerpen, Haarlem, 1981, p. 203.

Volgens Charles Vasquez had Martina Donche deze onrechtmatig in bezit. Beiden beriepen zich, om hun aanspraken te staven, op hun verwantschap met de zonder overlevende nakomelingen overleden **Anna Verdebout**, bezitster van de kwestieuze achterlenen.

Uiteraard kan, als de feodale rechtsregels ondubbelzinnig interpreteerbaar zijn, slechts één partij het bij het rechte eind gehad hebben. We kennen echter niet het vonnis dat de Brugse schepenen van de Kamer in deze zaak velden.⁵

136

Het dossier bevat een eigentijdse inventaris van de stukken waaruit blijkt dat het nog bewaarde dossier volledig is. Aan de verschillende stukken werden volletters (A tot H) gegeven.

De debatten

Stuk A: De opslag van Charles Vasquez, een donderslag bij heldere hemel voor de verweerster

Op 13 juli 1579 gooit jonkheer Charles Vasquez, heer van Bellekin de bal op. Zijn tegenspeelster is *joncvrouwe de weduwe van Jacob Schynkle*, waarvan hij voornaam noch de meisjesnaam schijnt te kennen. Hij betoogt dat een *joncvrouwe* Anna Verdebout, dochter van *Assebout Verdebout* overleden is en vier achterlenen (zoals hoger geciteerd) nagelaten heeft. Hij sluit een familiestamboompje in om zijn verwantschap met haar duidelijk te maken (zie reproductie).

Daarna uit hij de beschuldiging dat de verweerster zich veroorloofd heeft zich de lenen in kwestie toe te eigenen en de inkomsten ervan op te strijken, maar zonder titel van verwantschap: *niet jeghenstaende heeft de verweerderighe haer vervoordert de zelve leenen tharewaert t' applijquieren ende de baten danof tharewaert te treckene, zonder title van bestansel ofte andersins.*⁶

Van een klaarblijkelijk toevallige ontmoeting in Brugge greep hij de kans haar te laten arresteren: *Dheeschere vindende de zelve joncvrouwe alhyer binnen der stede [Brugge] ende vrimde, heeft up haer ghedaen arreest bij intarde (?) van wette.* Is deze arrestatie misschien de reden waarom het proces te Brugge gevoerd werd? Met *vrimde* (vreemde) wordt wellicht bedoeld, dat zij géén poorteres was van Brugge was en dus niet de rechtsbescherming van poorters binnen die stad genoot, waardoor hij haar op staande voet kon laten arresteren. Zij had wellicht de civilitéit van de kasselrij Veurne (zie verder). Voor de weduwe moet het even schrikken geweest zijn...

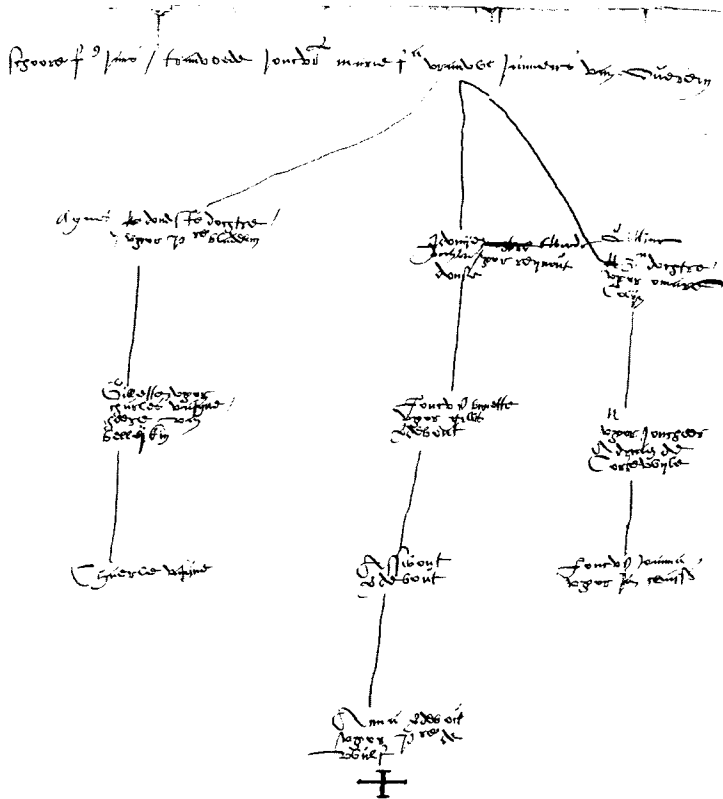
Hij eist dan ook dat de vier lenen aan hem toegewezen worden, met alle inkomsten die er reeds uit geweest zijn en een veroor-

⁵ De registers van de civiele sententiën van de Kamer zijn onvolledig bewaard: er zijn 2 registers voor de jaren 1557-79, daarna pas 2 registers voor 1585-1594... (A. VANDEWALLE, *op. cit.*, nr. 165 (p. 85) Met de initiële eis van Charles Vasquez van 13 juli 1579 en een aanmaning van 7 december 1579 van de Kamer aan Martina Donche om een tweede antwoord te formuleren, kan men moeilijk onderstellen dat er nog binnen dat jaar een vonnis zou uitgesproken zijn. We vonden bij het doorbladeren van die registers of andere bundels daaromtrent niets terug...

⁶ *Bestansel, bestaensel* betekent: maagschap, verwantschap. (zie STALLAERTS *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen*, Leiden, E.J. Brill, 1890, derde deel door F.

DEBRABANDERE en anastatische herdruk van de eerste twee delen, Handzame, Familia et Patria, 1978).

⁷ Hij behoorde tot de Veurnambachtse familie *Schynckele* met wapen: *van zilver met twee schelpen en een ster van sabel*. Niet te verwarren met die andere Veurnambachtse familie *Schincelle*, met wapen: *van hermelijn met een schildhoofd van goud met een uitkomende klimmen-de leeuw van keel, getongd en geklauwd van azuur*.

Stamboompje opgemaakt door Charles III Vasquez.
 Vooraan in de bovenste regel staat nog de tekst *Cornelie van ...* (buiten de reproductie)

deling voor de verweerster tot de kosten van het proces. En ten provisionele maatregel wil hij ook dat, zolang het proces duurt, aan de verweerster verboden wordt *te weeren* (weg te nemen) *houten ofte wassende cateylen* (houten: wellicht wordt bedoeld: bomen, *wassende cateylen*: groeiende goederen (graangewassen?)) *staende upde zelve leenen, maer de zelve te laten stane.*

Stuk B: De bal verontwaardigd teruggekaatst door de verweerster

Het antwoord van de verweerster, komt er van advocaat Spetael en is kort en bondig. Zij identificeert zich als *joncvrauwe Martyne Donche weduwe van Jacob Schynckele* in deze *materie van executie personele ofte arreste van hueren persoon*. Zij antwoordt dat de vier lenen waren *bij de verweerderighe verhe-*

ven als up haer ghesuccedeert bij der doot van joncvrauwe Anna Verdebout huere nichte ende in wiens sterfhuus zij verweerderighe naest bestond van bloede zo blijcken zal in tijden ende wijlen. M.a.w. zij zegt de naaste bloedverwant te zijn van de overleden Anna Verdebout en bij de verdeling na haar overlijden heeft zij gewoon de bedoelde vier lenen geërfd. Zij vertrouwt erop dat dit (na onderzoek) *bij tijd en wijle* wel vanzelf zal blijken.

138

En ze geeft Charles Vasquez meteen nog een veeg uit de pan: hij kent zijn wereld niet goed, want hij koos het verkeerde terrein om zijn spel te spelen: een dergelijke rechtszaak kan nooit een persoonszaak zijn (met lijfelijke arrestatie van personen), maar behoort gevoerd te worden voor de baljuw en de leenmannen van het leenhof waarvan de betrokken lenen afhangen: *Ende dat notoirelick tzelve es eene actie raekende gheensins personele, zo behoorde dheerschere zijn actie, indien hij eenighe preten-deerde up de zelve leenen, voor den bailliu ende mannen vanden hove, daer van die ghehouden zijn te jutenteren ende vervolghen ende gheensins bij actie personele zo hij heerschere beghonnen heeft.*

Stuk C: Replik van Charles Vasquez

Charles Vasquez laat via zijn advocaat Sproncholf in het kort antwoorden dat hij *'t verweerderighes dilatoire antwoorde als futile* beschouwt. In een paragraaf, doorspekt met Latijnse citaten uit wellicht wetboeken verantwoordt de advocaat de 'personele' actie van zijn cliënt. En hij eist ook dat de verweerster *gheordonneert zal wezen peremptoierlicke* * *tantwoorden* (en de gebruikelijke veroordeling tot de kosten van het proces).

Een dupliek van de verweerster is er niet maar toch werd, in de haast wellicht door de handelende ambtenaar, in de inventaris een letter D daarvoor voorzien. De ambtenaar was dan ook genoodzaakt zijn inventarisitem D en enkele ook al voorbarig neergepende regels over de afsluiting van de debatten (met een opengelaten datum) naderhand te doorstrepen.

Onder een rubriek E in de inventaris staat een korte mededeling: de verweerster had laten weten dat zij *zeyde te persisteren bij haer voorgaende, sluitende de zake alsmede in tadvijs in daten xxj-en novembris 1579*. Enig stuk met deze mededeling steekt niet in het dossier maar wellicht vond de ambtenaar dat zijn samenvatting van de essentie in de inventaris kon volstaan. De verweerster voelde zich blijkbaar nogal zeker van haar stuk als ze vond dat er aan haar eerder antwoord niets toe te voegen viel.

Rubriek F uit de inventaris is de mededeling van een aanmaning gericht aan de verweerster. Het college van de Brugse schepe-

* *Peremptoierlicke*: niet in STALLAERT, *op.cit.*
Vergelijk met (Frans) *péremptoire*: vernietigend, beslissend, afdoend.

nen vond blijkbaar dat de verweerster zich er wat te snel van afmaakte en eiste dat ze zich duidelijk zou uitspreken: *ordonneert de verweerderighe peremtoirlick 't and(woord)en sch(eesche)rs heessche ... in daten vij-en decembris 1579.*

Stuk G: Martina kaatst de bal weer terug

Martina gaf aan het verzoek gevolg en via haar advocaat Spetael liet ze nu een omstandige uitleg, met genealogische commentaar bezorgen.

139

Vooreerst laat ze weten dat ze uit de dupliek van Charles Vasquez met het stamboompje onthoudt dat zijn aanspraak op de vier lenen gebeurde uit hoofde van **Cornelis van Schoore**, overgrootvader van de eiser via zijn grootvader **Pieter Bladelin**, maar dat hij wegens gebrek aan voorgelegde bewijzen geen recht erop kan pretenderen: *Alvooren dat zij expresselicken onthout dat de vier leenen in questien zouden ghecommen ofte ghesuccedeert zijn niet meer vuten hoofde ofte vander zijde van wijlen Cornelis van Schoore oude grootvadere vanden h(eesche)re, dan van Pieter Bladelijn, sh(eesche)rs grootvader bij zijnen boom ghedenomineert ende ghearticuleert. Bij faulte van welcke prueve dh(eesche)re gheensins en can eenich recht pretenderen ofte heesschen ande zelve vier leenen.*

En ook dat wat Vasquez in zijn eis poneert als zou zij de vier lenen verheven hebben en de opbrengsten tot haar getrokken hebben, zonder enige titel van verwantschap met de overleden Anna Verdebout, niet waar is: *Es oock min dan warachtich tgheposeerde ten derden ar(tic)le van sh(eesche)rs heessche dat de ver(weerderi)ghe zoude de zelve vier leenen verlieft ofte tharwaerts ghetrocken hebben de proffijten van dien, sonder tyttele van bestansele van(den) overledenen Anna Verdebout, laetste overledene erfachtich vuten vier questieuse leenen.* Ook kan de eiser niet ontkennen dat zij beiden betrokken waren in de verdeling van de goederen van Anna Verdebout: *zij ver(weerderi)ghe zo wel als dh(eesche)re heeft helpen deelen de naerbleven goedinghen van(de) voorn(oemde) Anna Verdebout weduwe van **Pieter De Wulf**.*

En tenslotte geeft ze nog haar verwantschap op met die overledene: de lenen zijn haar toegekomen uit hoofde van Anna Verdebouts paternele grootmoeders zijde (namelijk als dochter van) Renault Donche, broer van Roeland Donche, "vader" van de verweerster: *Ende dat vuten hoofde ende de zelve ver(weerderi)ghe der overledenen bestaende als ghecommen zijnde van huer grootevrauwe vaderlicke zijde te wetene Reynout Donche die broeder was van Roelandt Donche vader van dese ver(weerderi)ghe, zo danof ... ghebleken es ten sterfhuus van(de) voorn(oemde) Anna Verdebout.* We merken op, zoals uit de

genealogische gegevens verder ook blijkt, dat hier een generatie overgeslagen werd: Roeland Donche is niet de *vader*, maar wel de *grootvader* van verweerster Martina Donche. Een foutje van advocaat Spetael?

Ze besluit met te stellen dat de eis van de eiser niet ontvankelijk kan zijn, dat de verweerster vrijgepleit moet worden en de eiser veroordeeld in de kosten van het proces.

140 *Stuk H: Het laatste woord is aan de eiser*

Hier mag Charles Vasquez nog eens op repliceren. In de aanhef blijkt dat de genealogische lapsus blijkbaar opgemerkt was en ook gecorrigeerd wordt: de repliek is immers gericht aan: *joncvr(auwe) Martyne Donche, filia Jacob* [en niet meer Roeland], *weduwe van Jacob Schynckeke*.

Hij of zijn advocaat Sproncholf zeggen dat de vier lenen in een register van het leenhof oorspronkelijk op naam stonden van Cornelius van Schoore, dan op zijn dochter Ydonie van Schoore, daarna op Gillis Verdebout, gehuwd met Bonnette, dochter van Ydonie van Schoore, vervolgens op Gillis Verdebouts zoon Assebout Verdebout, en dan op diens dochter Anna Verdebout, overleden zonder wettelijke nakomelingen. De eiser is *anderzweer* (achterneef) van Anna Verdebout daar ze beiden afstammen van de voornoemde Cornelius van Schoore: *Alvooren presenteert dheesschere preuve dat de ghelibelleerde leenen staen ten registre vanden leenhove originalick upt hooft van Cornelis van Scoore ende Ydonie zijn dochtere respectievelicke, daernaer up Gillis Verdebout hebbende getraut joncvrauwe Bonnette de dochtere van de zelve Ydonie, voorten up Assebout filius Gillis Verdebout, ende laetste up Anna zijn dochtere, nu overleden zonder wettelicke descente, an welcke overleden dh(eesche)re es anderzweer als beede ghecommen zijnde vuten hoofde van(den) voornoemden Cornelius Verscore naer tvutwijsen van sh(eesche)rs overgheleiden boom van bestansele.*

De claim van Martina Donche *uuten hoofde van eenen Roeland Donche, haer grootheere, die broeder zoude gheweest zijn van Reynoult Donche die in huwelicke hadde wijlent de voornoemde Idonie* wordt impertinent genoemd.

En dan volgt een uitgebreide les in toegepast leenrecht:

Want alzo de questieuse leenen hebben originalick toebehoort de voornoemde joncvrauwe Idonie filia Cornelius van Scoore, de zelve leenen hebben moeten haer zijde blijven houden, ende haer bloet, zulcxs als es dh(eesche)re. Ende gheenssins devolueren ofte versterven up de zijde collaterale vande(n) voornoemde Reynoult Donche, tzelfses Idonies man was, midts dat de

zelve Reynoult vrende was ande zelve leenen, ende alleenlick kerckelick vooght vande zelve huusvrauwe.

Inder manieren, dat eene allucinatie es ende tastelick erreur van(de) ver(weerderi)ghe haer toescrijvende de questieuse leenen vuten hoofde van haer grootheere, die broeder zoude gheweest zijn van(de) voornoemden Regnault Donche van(de) zijde van(de) welcken Reynoult, de zelve leenen nemmermeer en mueghen succederen, bij ghebreke van bloede p(ar) bestansele ande voornoemde Ydonye vande welcke de zelve leenen zijn orginaelyck ghecommen ende ghedevolueert upde ghelibelleerde Anna Verdebout, nu overleden zonder wettelicke descente.

141

De devolutie ende versterven van leenen, wesende van versceeden nature ende effecte up versterven van allodyalle goedinghen, die ghedeelt werden bij quote hereditaire, tusschen alle den hoiren vanden overledene van allen zijden als vader ende moeder voorten svaders vaderlicke zijde ende moeders smoederlicke zijde, ende zoo voorts, twelcke niet en es in leenen, daeranne alleenlicke compt bij devolutie, de guene die bestaet der overledene vande zijde d(aer)lans de leenen originalicke zijn ghecom(m)en, zulckx en als es deze h(eesche)re volgheden zinnen overgheleiden boom, ende niet deze ver(weerderi)ghe dewelcke bij haer voorzeide andtwoorde peremptoire tvermet (?) allenelick bestansele an(de) overledenen p(ar) quote hereditaire in allodialibus vande zijde van(de) man vande voornoemde Ydonie en(de) niet vande zijde ofte bloede vande zelve Ydonie ende alsoo vrende wezende aen zelven leenen.

Laten we het proces voorlopig even rusten en eerst de leengoederen die de inzet zijn, en alle betrokken personen en families nader onder de loep nemen.

De inzet van het proces

Voorwerp van het proces zijn vier aanpalende stukken land in de parochie Oeren, waarvan er drie lenen zijn, gehouden van het Hof van den Broucke, resp. groot 4-0-46, 1-2-50, 1-0-18 (omgerekend in volle gemeten, lijnen en roeden) en het vierde een leen gehouden van het Hof van Oeren. Oeren is één van de kleinste parochies in Veurne-Ambacht, gelegen ten noorden van Alveringem (die de grootste parochie was van die kasselrij). Laten we eerst de leenhoven waarvan die achterlenen afhangen nader situeren.

Het Hof van den Broucke

In de uitgebreide lijst van lenen, heerlijkheden en achterlenen in A. MERGHELYNCK'S *Vademecum*⁹ vinden we meerdere leenhoven van die naam. Het dichtste bij is het Hof Ten Broucke te Oostvleteren en dit blijkt ook het gezochte, want van dit grote

⁹ A. MERGHELYNCK, *Vade-mecum pratique et utile de connaissances historiques* ..., Doornik, 1896-97, anastatische herdruk Flandria Nostra, Torhout, 1986, pp. 601-625. We vinden wel als 53ste achterleen een leen van 2,5 gemeten (750 roeden) in bezit van Bonnette, dochter van Pieter Bladelijn, maar dat is natuurlijk te groot om te identificeren met het leen van iets meer dan 400 roeden.

leenhof met een foncier in Oostvleteren, hingen niet minder dan 100 achterlenen af, gelegen in Oost- en Westvleteren, Stavele, Gijverinkhove, Reninge, Pollinkhove, Alveringem, Oeren, Wulveringem, St.-Jacobskapelle, Steenkerke en Vinkem. Het Hof Ten Broucke werd ook soms *Siboutsdelf* genoemd en ook nog *Noordhof*.¹⁰

142

GILLIODTS-VAN SEVEREN geeft de volgende bezitters (15de en 16de eeuw): In 1392: Lodewijk van Haveskerke, heer van Bernis, groot-baljuw van Brugge en het Vrije. Lodewijk van Haveskerke bracht het Hof Ten Broecke en het Hof van Nevele (een nog groter leenhof met foncier ook in Oostvleteren gelegen, ook genoemd Ten Toren¹¹) samen in één grafelijk hof dat afhing van het kasteel van Veurne.¹² In 1429 was het hof Ten Broucke in het bezit van zijn dochter Maria van Haveskerke (+ 1 april 1475), gehuwd met Wouter van Gistel, heer van Ekelsbeke (+ 1 sept. 1457).

Het leenhof verviel aan hun zoon Jacob van Gistel, ridder, burgemeester van St.-Omaars, raadsheer en kamenier van aartshertog Philips de Schone (vader van keizer Karel), souverain-baljuw van Vlaanderen. Hij werd opgevolgd door Jan van Gistel (+ 1515), raadsheer en kamenier van koning Philips van Castilië en groot-baljuw van Kortrijk. De volgende bezitter was diens zoon Lodewijk van Gistel (+ 6 jan. 1571), ridder, groot-baljuw van Kortrijk. Hij verkocht het leenhof in 1571 aan Philips, heer van St.-Aldegonde, die in 1574 reeds was opgevolgd door zijn zoon Maximiliaan.¹³

Het Hof van Oeren

GILLIODTS-VAN SEVEREN geeft hiervoor volgende gegevens¹⁴: Het Hof van Oeren had een foncier van 18 gemeten met 56 achterlenen, zich uitstrekkend over 160 gemeten. Reeds in 1325 was het Hof van Oeren in bezit van de familie **Claissoone**. Dit hof werd in 1514 opgesplitst, toen Joos Claissone 14 gemeten verkocht aan Willem de Crane en in 1515 de resterende 18 gemeten van het foncier met al de achterlenen verkocht aan **Joos van Wulfsberghe**.¹⁵ Maar al in 1517 was het in bezit van Geraard van Langhele, heer van Pecques, echtgenoot van Eleonora van Wulfsberghe.

komt Oostvleteren niet voor. Op de kaart van de kasselrij Ieper in SANDERUS' *Flandria Illustrata* staat onderaan een zicht op een kasteel met de titel *Broeckhof*. Maar het kan niet gaan om het Hof Ten Broucke, daar dit in de kasselrij

Veurne gelegen was.

¹⁴ L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *op. cit.*, pp. 391-394.

¹⁵ Brugge, *Rijksarchief*, Kasselrij Veurne, registers, nr. 1152ter: leenregister uit 1453, maar met aantekeningen van latere datum aangebracht in de

marge of boven de originele inschrijvingen.

Gilliodts vermeldt een Jan Claissone als bezitter in 1543 en een Jan Claissone als verkoper in 1513 en 1515. Wij lezen echter telkens: Joos Claissone. Gilliodts vermeldt een foncier van

¹⁰ E. HUYS, *Inventaris verzameling aanwinsten, Rijksarchief Brugge*, Brussel, 1998, p. 314.

¹¹ Zie: *Dit is West-Vlaanderen*, Uitg. Flandria, St.-Andries, 1959, onder Oostvleteren (steunend op DE SEYN), p. 1345, daar genoemd 'een leen met 103 gemeten land en 320 gemeten in achterleen, banmolen, marktgeld en private visvangst in verscheidene waterlopen. Na in 1365 aan Willem van Nevele te hebben toebehoord, vervolgens in de families Boetelin, van Haveskerke, van Gistel, d'Oignies enz...' Op p. 1343 wordt ook een Torenslot vermeld te Oostvleteren met overblijfselen dagtekenend uit 1595. De grootte van het foncier en van het ene achterleen is deze die ook Gilliodts-Van Severen geeft voor het Hof van Nevele.

¹² Zie: *Gemeenten van België*, uitgave van Het Gemeentekrediet, onder: Oostvleteren Over de genealogie van Haveskercke zie ook H. DOUXCHAMPS, Haveskercke, in: *Le Parchemin*, jrg. 65, nr. 329 (sept.-okt. 2000) pp. 323-343 en een later te verschijnen boek H. DOUXCHAMPS & G. DE HAVESKERCKE, *La famille de Haveskercke*.

¹³ L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes des pays et comté de Flandre. Quartier de Furnes, Coutumes de la ville et châtellenie de Furnes*, Brussel, 1897, dl. IV (*Etats des fiefs relevant de la Cour féodale de Furnes*) p.303 e.v. Voor van Gistel x van Haveskerke, zie ook pp. 280-281 en voor het leenhof van Nevele, zie pp. 300-301. In het handschrift van Pauwel Heindericx, (zie noot 16) dat onvoltooid bleef,

eertijds 43 gemeten, wij lezen voor 1453 (folio 42), 32 gemeten : *Joos Claissonne xxxij ghemeten lande...* De aantekeningen van latere datum erbij luiden: *N(ot) a dit leen was ghespleten int jare xv. C xiiij ende W(ille)m de Crane behooren de xiiij ghem(eten) bij coope jeghens Joos Claissonne en(de) dhr. Joos van Wulfsberghe heeft ghecocht de xviiij gem(eten) metten manscepen int jaer xv. C xv. Modo Leonore van Wulfsberghe ux(or) Gheert de Langhele int jaer xv. C. xvij.* Het is ook een *Joos Claissonne* fs *Joos* die op 25 november 1502 een denombrement indiende van het Hof van Oeren, groot 32 gemeten met 63 manscepen, waarvan er 5 *verdonckert* (niet meer te situeren) zijn.

¹⁶ P. HEINDERYCKX, *Annalen van Veurne, Beschrijving der prochien en leenhoven of Beschryvinghe van de prochien binnen de Casselrye van Veurne* (hs., ong. 1680), waarvan afschriften in SAV 9 en FM 94 en verschenen als uitgave van de heemkundige kring *Bachten de Kupe*, 1964, p. 42.

¹⁷ Brugge, *Rijksarchief*, Kasselrij Veurne, registers, nr. 1152 ter.

¹⁸ L. VANDAMME, Een edelman uit het Westkwartier in Engeland: Charles Vasquez (1568-1578). in: (ed.) W. BEELE, J. DECAESTECKER, L. VANDAMME, E. VAN DER BAUWHEDE, *Het Beloofde Land. Acht opstellen over werken, geloven en vluchten tijdens de XVIde en XVIIde eeuw. Bijdragen tot de geschiedenis van de Westhoek I*, Dikkebus, 1992, pp. 117-162.

PAUWEL HEINDERICKX¹⁶ schrijft over het Hof van Oeren, afhankelijk van de Burg van Veurne, dat het lag ten oosten van de kerk, en een foncier van 18 gemeten had (eertijds 32). 14 gemeenten werden ooit afgesplitst en vormden een afzonderlijk leen ook afhankelijk van de Burg van Veurne. Van het Hof van Oeren hingen 58 achterlenen af. Er zou op het foncier ooit een groot gebouw gestaan hebben, te merken aan de hoge mote en de wijde grachten...

De opvolging van de bezitters is echter totaal anders dan vermeld bij Gilliodts-Van Severen: Volgens Heinderickx trouwde anno 1208 ridder (*mher*) Eustaes Knibbe met de oudste dochter van ridder (*mher*) Gillis van Oeren, waardoor hij in bezit kwam van dit hof. Zijn zoon nam de naam *van Oeren* aan, maar zijn kinderen namen weer de naam Knibbe aan. In 1440 trouwde ridder (*mher*) Jan van Wulfsberghe met Edelisse, de enige dochter van Omaar Knibbe, waardoor het leenhof in de familie van Wulfsberghe kwam. Daar bleef het tot in de jaren 1500 *of daer omtrent* wanneer jonkvrouw Eleonora van Wulfsberghe huwde met jonker Jan de Lange, heer van Picques. De volgende eigenaars waren hun zoon ridder (*mher*) Jacob de Lange, die het in 1617 overliet aan zijn dochter Susanna de Lange, gehuwd met ridder (*mher*) Philips van Rycourt van Licques..

Het nog bestaand leenregister uit 1453 geeft ondubbelzinnig Joos Claissonne aan als eigenaar en een Joos Claissonne als verkoper in 1514 en 1515 en spreekt dus de versie van Heinderickx flagrant tegen.¹⁷

De spelers in het proces

Het proces is een zaak van het feodaal erfenisrecht en dus is het genealogisch aspect primordiaal. De door Charles Vasquez geschetste afstamming moet waarheidsgetrouw zijn, anders is zijn zaak op los zand gebouwd. Voor zijn tijd zal de verificatie van zijn stamboomje wellicht een niet zo moeilijke opgave geweest zijn, daar het boompje slechts 4 generaties 'hoog' is en alles zich afspeelt in de laatste 100 jaar. Maar een verificatie méér dan 500 jaar na de tijd waarin Cornelius van Schoore, de gemeenschappelijke voorvader voor beide partijen, leefde is wel iets helemaal anders. Maar, wat die genealogische afstamming betreft zitten we, voor een deel althans, op rozen.

Een eerste sleutfamilie, de familie **Vasquez** is goed gedocumenteerd. Over de figuur van Charles Vasquez, de eiser in het proces, verscheen zelfs een biografische studie van de hand van Ludo Vandamme!¹⁸ Daar wordt vooral ingegaan op zijn verblijf als gereformeerd vluchteling in Engeland in de periode 1568-1578 en dit aan de hand van een door hem nagelaten persoonlijk dagboek. Charles Vasquez' feodale perikelen dateren dus uit

de tijd onmiddellijk volgend op zijn terugkeer in Vlaanderen en net vóór zijn overlijden.

144

Een tweede sleutfamilie is de familie **Bladelin** over wie de afstamming van Charles Vasquez uit Cornelius van Schoore en Marie van Oeren verloopt. Deze familie werd recent door onszelf uitgebreid genealogisch onderzocht¹⁹ wat meteen heel wat concrete data verschaft om de personen in Charles Vasquez' stamboomschema met vaste bakens in de tijd uit te zetten. De derde sleutfamilie heeft voor ons zo mogelijk nog minder geheimen... Martina **Donche**, gehuwd met Jacob Schynckele, de tegenpartij van Vasquez, is ons goed bekend uit de genealogische opzoekingen over de eigen familie.

Een vierde sleutfamilie, waarmee eiser en verweerder banden hebben is de familie **van Schoore**. Van deze familie vindt men wel een genealogie in het 19de-eeuwse compilatiewerk *Bruges et le Franc*, maar dat werk moet met de nodige reserves benaderd worden, bijkomend onderzoek is nooit een overbodige luxe.

De vijfde sleutfamilie **Verdebout** is minder goed gedocumenteerd maar hieraan remediëren we verder in dit artikel.

We behandelen deze families hierna één voor één.

De familie Vasquez en Charles (III) Vasquez

Een korte samenvatting van zijn biografie helpt ons de man wat nader te leren kennen. Voor meer detail verwijzen we de lezer naar het hoger vernoemde artikel.

Charles' overgrootvader Jan Vasquez - zijn familienaam laat het al vermoeden - was geen Vlaming, maar een Portugees die in het gezelschap van Isabella van Portugal, derde vrouw van Filips de Goede naar Brugge gekomen was. Hij was er actief in de internationale handel. Zijn zoon Charles I Vasquez huwde Isabella VAN VASENARE en diens zoon Charles II, de vader van Charles III, huwde **Gillise BLADELIN**. De familie Vasquez verwierf grondbezit in Zuid-Vlaanderen, zoals de heerlijkheden Bellequint bij Belle en Haghedoorn in Godewaarsvelde. Charles III Vasquez was de oudste zoon en op hem vervielen die heerlijkheden. Als edelman vestigde hij zich op zijn landgoed Bellequint.

Via zijn tweede echtgenote, een **SARENSONE**, verwierf hij ook heel wat onroerende bezittingen rondom de stad St.-Winnoksbergen. Dit introduceerde hem ook in de hogere kringen van de stad. Op 11 juni 1566 legde hij de eed af van schepen van St.-Winnoksbergen. 1566 is ook het jaar van de Beeldenstorm. Charles Vasquez was eerder al toegetreden tot het 'Verbond der Edelen' dat vele aanhangers had onder de kleine adel van Zuid-Vlaanderen en Artesië en actief het calvinisme

¹⁹ P. DONCHE, De familie Bladelin in de Kasselrij Veurne van 1230 tot de 16de eeuw, in: *Vlaamse Stam*, jrg. 36, nr. 9 (september 2000), pp. 353-382. Charles (de) Vasquez staat vermeld op p. 378.

steunde. Luttele maanden na zijn aanstelling tot schepen werd hij er evenwel omwille van zijn religieuze overtuiging al niet meer geduld. Een onderzoek in 1567 naar de gebeurtenissen van het Wonderjaar zullen voor hem wellicht ook niet zo gunstig geweest zijn. Uitwijken werd dus de boodschap.

Op 28 maart 1568 verliet Charles Vasquez en zijn vrouw hun heerlijkheid Bellequint om via Antwerpen naar London te vertrekken. Later zakte hij wel weer terug af naar Dover. 10 jaar zou zijn vrijwillige ballingschap duren. De Pacificatie van Gent bracht echter uitkomst om terug te keren naar het moederland. In 1578 was te St.-Winnoksbergen onder invloed van de Gentse calvinistische republiek ook een Oranjegezinde magistraat in het zadel geholpen. Charles Vasquez maakte een comeback, niet alleen letterlijk, maar ook op bestuursvlak: op 19 juni 1579 werd hij aangesteld tot eerste burgemeester (poortmeester) van St.-Winnoksbergen.

Terug in zijn heimat, moet hij ongetwijfeld ook gedacht hebben aan het lot van zijn bezittingen tijdens zijn afwezigheid. En wellicht kadert zijn proces om de vier achterlenen in Oeren hierin. Zijn afwezigheid en religieuze overtuiging waren op zich geen beletsel om leengoederen te erven, want we zien bv. dat hij rond 1576-77 een leengoed erfde van 15 gemeten te Oeren na het overlijden van Anna, dochter van Adriaan Cortewille. Het leenverheffingsrecht werd wel door iemand anders in zijn naam betaald.²⁰

Een fragment uit de genealogie Bladelin

Alle gegevens werden ontleend aan ons artikel over deze familie.²¹ We beperken ons tot de essentiële gegevens en voor bronvermeldingen verwijzen we naar ons artikel. (m.u.v. enkele nieuw gevonden gegevens)

I. - **Pieter Bladelin**, zoon van Antonius Bladelin (overleden rond 1486-87) en Maria Bladelin (een dochter van Ydrop Bladelin), huwde een eerste maal met jonkvrouw **Agnes VAN SCHOORE**, dochter van **Cornelius** fs Jan en Maria van Oeren, bij wie hij vier dochters had. Agnes van Schoore is wellicht overleden rond 1500, want in 1500-01 betaalde Pieter Bladelin een leenverheffingsrecht voor zijn oudste dochter als haar voorgd. (zie bij Bonnette Bladelin). Hij hertrouwde later met jonkvrouw Gillise Haeghebaert, dochter van Gillis.

Pieter Bladelin bezat diverse leengoederen te Adinkerke, groot 18, 8 en 3 gemeten en ook een leengoed onder de vorm van een ambt resortierend onder Veurne-Bewesterpoort. Dit ambt wordt soms genoemd *vierdinc*, soms de *tafle van de wet secreet* en soms (al duidelijker) *tclerckschip ofte greffierschap vanden bloede ende secreete*. Hiermee wordt bedoeld het griffierschap van de criminele rechtspraak in Veurne-Ambacht. Ook in

²⁰ Brussel, Koninklijke Bibliotheek, Fonds Merghelynck, (verder : KBB, FM) 52, II, p. 226 en Brussel, Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer 17724 (18.7.1576-18.7.1577) fo 7v: Oeren: De Anth(on) Elleboodt payant pour Chaerles Vasques (seigneur) de Bellekin R(ec)u pour le plain relief dun fief q(on)tenant xv mesures a luy succede p(ar) le trespas de da(moisell)le Anna fille de Adr(ien) Cortewille. X Lb p.

²¹ P. DONCHE, art. cit.

Veurne Bewesterpoort aan de Jacobvischbrug bezat hij een leengoed. In Oostvleteren bezat hij 2 achterlenen van elk 4 lijnen (of: 1 gemet, 1 lijn) groot.

146

Hij schijnt een vooraanstaande rol gespeeld te hebben in het leenhof Burg van Veurne over een periode van 25 jaar, want hij maakte de leenverheffingsrekeningen op, ononderbroken van 17 oktober 1492 tot 10 juli 1505 en van 10 juli 1509 tot 10 juli 1527. Hij overleed op 20 september 1527 en werd begraven in de St.-Niklaaskerk te Veurne met volgend grafschrift: *Sepulture van Pieter Bladelin, fs Antheunes, in sine tiden erfachtigen cleric van den bloede en secrete slants van Veurnambocht de welcke overleet int jaer vifthien honderd xxvij den xx in septembre. Bid over de ziele.*

Hij had vier dochters:

1. **Bonnette Bladelin**, oudste dochter en feodaal erfgenaam. Na het overlijden van haar moeder rond 1500 erft zij een leengoed gelegen in het Vrije van Rijsel (in Alveringem en Oeren) met een foncier van 14 gemeten, met drie achterlenen, afhankelijk van het leenhof van Nieuwkapelle. Zij wordt op 26 november²² 1502 ook reeds vermeld als bezitster van een achterleen van 2,5 gemeten groot in Oeren, één van de 60 achterlenen van het Hof van Oeren, gehouden van Joos Clayssone, die dan wellicht ook uit de erfenis van haar moeder kwam. Bij schenking van haar vader, kreeg zij, als huwelijksgeschenk, het leengoed van het erfachtig klerkschap.

Zij huwde op 26 november 1510 met Lenaert DE CRANE. Zij overleed rond 1522-23. Hun minderjarige zoon Gillis de Crane erft het leenbezit van zijn moeder. Gillis de Crane moet jong en zonder nakomelingen of broers of zusters overleden zijn, gezien de betreffende leengoederen later in bezit zijn van meester Willem van den Coornhuuse, de zoon van Gillis' tante, Omarine Bladelin.

2. **Omarina Bladelin**. Bij huwelijkscontract van 22 december 1517²³ huwde zij meester Hendrik VAN DEN COOREN-HUYSE, zoon van Jacob en Maria van de Woestijne, *geseid* van Waterleet. Ter gelegenheid van huw huwelijk schonk het Veurnse kasselrijbestuur hen op 12 januari 1518 (n.s.) zes kannen wijn. Haar echtgenoot wordt vermeld als raadsheer bij de Raad van Vlaanderen.

Omarina erfde al het leenbezit van haar zuster Bonnette via haar neefje Gillis de Crane. Zij wordt ook vermeld als Omarina, dochter van Pieter, die op 6 oktober 1514 een achterleen van vijf gemeten, in de Paddebrouc in Oeren houdt, gehouden van zijn hof Spoorinkshof in Steenkerke als één van de 30 achterlenen. En als houdster van een achterleen van 1 gemet in Wolveringem, gehouden van het Hof van Oeren, als één van de 60 achterlenen van dit hof.

²² A. MERGHELYNCK. *Le fief-manoir dit "le Château de Beauvoorde" à Wolveringhem*, Brugge, 1900-1901, 2 delen, II, p. 51.

²³ Veurne, Stadsarchief, Dekenaal archief St.-Niklaas, nr. 383, fo 49-50. Opgemaakt door priester-notaris Cornelis Weyns in het huis van Pieter Bladelin te Veurne. Getuigen zijn: Christiaan van Zegherskapelle, Nicasis Marchant, Jan de Doys.

3. **Gillise Bladelin**. Geboren op 1 januari 1490. Zij huwde in 1515 met **Charles VASQUEZ**. Ter gelegenheid van hun huwelijk werd hen door het bestuur van de kasselrij Veurne op 6 november 1515 twee kannen wijn geschonken. Zij werd begraven te Belle in 1533.

4. **Maria Bladelin**. Zij huwde in 1513 met Jan DE DOIJS en ter die gelegenheid kregen zij van het Veurnse kasselrijbestuur op 31 mei 1513, vier kannen wijn. Ook zij houdt in 1502 een achterleen van 2,5 gemeten groot in Oeren,

Een fragment uit de genealogie Donche

Alle gegevens werden ontleend aan onze opzoekingen over de eigen familie. We beperken ons tot de essentiële gegevens en voor bronvermeldingen verwijzen we naar een te verschijnen publicatie.²⁴

L. **Lodewijk Donche**, huwde **Maria HEYNDRICKX**. Hij overleed in 1491 te Alveringem, waar hij in de kerk begraven werd met grafschrift. Een charter van 1476 vermeldt hem als baljuw van de deken en het kapittel van St.-Omaars en van hun 'hernesse' *Oostscure*, in *Walravenkinderkerke* (=Oostkerke bij Veurne), een ander van 1479 als baljuw van de heerlijkheid Nieuwkapelle. Hij is de Lodewijk Donche van wie niet minder dan 20 gedetailleerde jaarrekeningen uit de periode 1457-1489, door hem opgemaakt, in het archief te St.-Omer bewaard bleven en die handelen over het geheel van alle bezittingen die dit kapittel had in Veurne-Ambacht en die het leenhof 't *Vrije van Sint-Omaars* werd genoemd.²⁵

Hij had drie zonen:

1. **Roeland Donche**. Zie hieronder onder II.

2. **Jacob Donche**. Hij huwde Cornelia N. Hij was eigenaar van twee leengoederen te Alveringem en te Bootshoeke zoals blijkt uit twee denombrementen die hij indiende in 1502 en 1514.

3. **Renault Donche**. Vermoedelijk deze Renault Donche die schepen en keurheer was van de kasselrij Veurne, van 18 febr. 1479/80 tot 15 febr. 1482/3, en van 9 maart 1500/1 tot 1 febr. 1501/2 en van 16 febr. 1502/3 tot 3 febr. 1504/5. Hij huwde **Idonie (Ida) VAN SCHOOREN**, tijdens het schepenzaar 1482-83. Hij woonde in 1495 te Alveringem. Hij overleed tussen juni 1513 en augustus 1515.

Wellicht is hij ook de Regnault Donche, die we in de stadsrekeningen van Lo ononderbroken terugvinden in de schepenjaren 1500-01 tot 1506-07 als ontvanger van

²⁴ P. DONCHE, *Geschiedenis en Genealogie van de familie Donche* (gepland voor eind 2004).

²⁵ Zie ook: P. DONCHE, Archief voor de Westhoek in St.-Omer. De heerlijkheid van het Vrije van St.-Omaars, in: *Westhoek, tijdschrift voor geschiedenis en familiekunde in de Vlaamse & Franse Westhoek*, jrg. 14, nr. 4 (1998), pp. 165-194.

het kapittel van St.-Omaars voor hun bezittingen te Lo. Hij zou dan die functie van zijn broer Roeland overgenomen hebben.

Zij hadden een zoon en een dochter:

a. een niet verder bij naam gekende zoon, die religieus was. Wellicht de Jacob Donche, priester die als getuige in het huwelijk van zijn zuster voorkomt.

148

b. **Bonnette**, enige dochter, gehuwd met **Gillis VERDEBOUT**, schepen van Ieper in 1528. Bij het huwelijk van hun zoon Archambault met Anna de Revel te Ieper op 21 februari 1533/34 was o.a. getuige een Jacob Donche, priester. In de huwelijksakte wordt ook een jonkvrouw *Idonie van Scooten* (Scooren) vermeld, weduwe van Renault Donce, grootmoeder van de bruid..

II.- **Roeland Donche**. Hij was schepen-keurheer van de kasselrij Veurne in 1485 en van 28 april 1487 tot 21 februari 1491. Hij huwde **Christine GHYSELIN**, dochter van Jacob en Nicaise de Doys tijdens het schepenjaar 1490-1491 en ontving te dezer gelegenheid 24 pond van het kasselrijbestuur. In het schepenjaar 1495-96 vinden we *Roelandt Donche, ontfanger van de capittle van St.-Omaars* van een rente voor hun bezittingen in Lo. In dat schepenjaar inde hij de achterstallige rente vervallen over de hele voorbije periode van 1489 tot/met 1495, wat naadloos aansluit bij de renten, ononderbroken door zijn vader Lodewijk Donche geïnd in de 30 jaar daarvoor.

Zij hadden volgende kinderen:

a. **Jacob Donche**, zie verder onder III.

b. **Jan Donche**, jongere broer, gehuwd met Paschasia N.

III.- **Jacob Donche**. Hij huwde een eerste maal met Josephina DAVELIN, dochter van Jan en Guillemette van de Bampoele, overleden op 26 december 1516 en begraven in de kerk van Alveringem. Hij huwde een tweede maal met **Catharina TEERNYNCK**, die overleed in 1569. Hij overleed op 22 augustus 1552 en werd begraven in de kerk van Alveringem. We vinden hem terug in de rekeningen van renten in de kasselrij Veurne, te Alveringem, waaruit blijkt dat hij een hofstede bewoonde op de grens van Alveringem en Lampernisse.

We zien Jacob Donche voorkomen als schepen en keurheer van de kasselrij Veurne in 1520, 1521, van 1525 tot 1529, van 1531 tot 1533, in 1537, 1539, van 1540 tot 1544, in 1546, 1547, 1550

en in 1551. We vinden hem voor het eerst vermeld in de rekeningen in 1512 en vanaf de schepenjaren 1515-16 komt hij bijna onafgebroken tot 1540-41 voor als deurwaarder. Dit deurwaarderschap was een ambt die hij uitoefende voor de Raad van Vlaanderen (gevestigd te Gent).

Van 1527 af zijn registers der '*wettelicke passeeringen*' van de kasselrij, dit zijn registers van akten en contracten bewaard. Het was blijkbaar de gewoonte dat de schepenen voor wie deze akten verleden werden, elke akte ook ondertekenden. Tussen 1527 en 1551 vinden we niet minder dan 154 maal (sic) Jacobs handtekening in deze registers terug. Hij vernoemt zichzelf ook in twee akten uit 1527 die hij neerschreef in de wettelijke passeringen van de kasselrij Veurne, als ontvanger van de kerk van St.-Bertijns te St.-Omaars. Zo trad hij in de voetsporen van zijn grootvader, vader en oom die reeds vanaf 1457 deze functie hadden uitgeoefend.

149

Hoogstwaarschijnlijk is het ook deze Jacob Donche die we terugvinden als ontvanger van de *spijker* van de kasselrij Veurne. In 1541-42 vinden we hem ook vermeld als ontvanger van de weduwe van meester Jan vander Burch waarvoor hij 50 schellingen ontving. Hij wordt ook vermeld als baljuw voor de familie van der Burch voor hun leenbezit te St.-Rijkers.

Jacob Donche had uit zijn eerste huwelijk twee dochters:

1. Maria, die een eerste maal huwde met Jacob RYEEL en een tweede maal met Daniël HERREWIJN. Tenslotte huwde ze een derde maal met Pieter LOTTIN.

2. Petronilla, geboren rond 1519-20, huwde in 1551 met François van der MANDELE. Zij overleed op 3 januari 1570 en werd begraven in het Bijlokehospitaal te Gent onder grafsteen met wapenschilden en graf-schrift.

Hij had uit het tweede huwelijk:

3. Antonius, die zich inschreef aan de universiteit van Leuven in 1537. Hij was schepen van de kasselrij Veurne. in 1548-1549. In de registers van de '*wettelicke passeeringen*' vinden we zijn handtekening 30 maal terug. Hij huwde rond 1544-1545 met N. BLADELIN. Vermoedelijk overleden in 1550.

4. Jacob, overleden vóór 1564.

5. Martina, huwde een eerste maal met Franciscus COLIN, zonder nakomelingen. Zij hertrouwde met **Jacob SCHYNCKELE**, zoon van Jacob en Ghislaine

de Dossere. Hij was schepen-keurheer van de kasselrij Veurne in 1564. Hij overleed kinderloos op 7 september 1568 en werd begraven te Alveringem in de graftombe van zijn ouders. *Jonckvrouw* Martina, weduwe van Jacob Schynckele woonde in 1578 in een huis te Alveringem in de heerlijkheid van het Vrije van St.-Omaars, toebehorend aan Roeland de Vos. Zij overleed rond 1585-1586.

150

6. Margareta, huwde in 1551 Roeland de VOS. Roeland de Vos was schepen-keurheer van de kasselrij Veurne. Na 1554 vinden we hem ook terug als ontvanger van de spijker te Veurne, een ambt dat hij van zijn schoonvader Jacob Donche overnam. Zij overleed op 16 september 1604, haar echtgenoot op 5 november 1610, op 95-jarige leeftijd. Zij werden begraven in de St.-Walburgakerk te Veurne in de rondgang van het koor aan de noordkant, tegenover de St.-Elooiiskapel met grafsteen en grafschrift.

7. Catharina, huwde in 1564 een eerste maal met Anthonis de CRANE, zoon van Lenaert en Maria de Fevin, zonder nakomelingen en een tweede maal na huwelijkscontract van 23 juni 1569 te Veurne, met Jacob de PAPE, zoon van Lieven. Zij huwde een derde maal met François ELLEBOUT.

De familie van Schoore

Van de familie van Schoore vonden we een oude handgeschreven genealogie in 16de- of vroeg 17de-eeuws geschrift, die we niet anders kunnen betitelen dan *gesneden brood* voor ons onderzoek! Immers de genealogie begint exact bij de Cornelis van Schoore, gehuwd met Maria van Oeren en geeft – o wonder – *alle* afstammelingen zowel in mannelijke als vrouwelijke lijnen weer over minstens de drie volgende en voor sommige takken nog meer generaties. De vindplaats is wel onverwacht: zij steekt als een los blad in een documentatiemap betreffende de Veurnambachtse familie *de Crane*²⁶ (die Merghelynck uitgebreid bestudeerde voor zijn werk over het kasteel Beauvoorde).²⁷

Hoewel het als genealogisch document een goede indruk nalaat qua volledigheid, bevat het – naar hedendaagse normen erg vreemd aandoend – geen enkel jaartal... Er zijn later een klein aantal correcties en aanvullingen toegevoegd in een ander handschrift. Hieronder geven we die genealogie. De genealogische gegevens over de familie Vasquez hebben we erin geïntegreerd, met aanduiding van de bronnen in voetnoot:

²⁶ KBB, FM 42 farde F83 (familie *de Crane*). Bij het doornemen van alle mappen betreffende aan Donches verwante families in het kader van ons onderzoek naar de eigen familiegeschiedenis hadden we dit opgemerkt en als curiosum genoteerd, zonder te beseffen hoe dit ons later ooit nog eens heel goed van pas zou komen. Wat wellicht zijn plaats in de farde verklaart is dat in de laatste generatie van de beschreven afstammelingen van Cornelis van Schoore, de Cranes voorkomen. Maar waarom Merghelynck van die handgeschreven genealogie niet een aparte farde '*van Schoore*' gemaakt heeft, begrijpen we niet goed. Sommige andere van zijn fardes over andere families bevatten veel schaarsere informatie (bv. *Verdebout* om er maar één te noemen).

²⁷ A. MERGHELYNCK, *op. cit.*

I. - **CORNELIS VAN SCHOORE**, huwde jonkvrouw **MARIA VAN OEREN**. Zij werden begraven te Oeren.²⁸ Hij woonde in *een behuuste hofstede van 16,5 gemeten in Oeren, bewesten ande kercke daer Cornelis van Schore mijn vadere nu wonende es*, schrijft zijn zoon Renault in een denombrement dat hij indiende op 4 november 1502.²⁹ Zij hadden volgende kinderen:

1. **REGNAULT VAN SCHOORE**, huwde **ISABELLA VAN DER GRACHT**. Zij hadden drie dochters:

1.1. **JOZIJNE VAN SCHOORE**, huwde een eerste maal met **PERCHEVAL VAN HEMSRODE** en een tweede maal met **CORNELIS VAN DEN BERGHE**, waarvan geen kinderen. Uit het eerste huwelijk had zij drie dochters:

151

1.1.1. **ADRIENNE VAN HEMSRODE**, huwde **OLLIVIER DE GHYBERGHES**. Deze naam werd doorstreept en in een 17de of 18de-eeuwse hand verbeterd in **DE HAUDION**, waarvan 4 kinderen.

1.1.2. **JACQUELINE VAN HEMSRODE**, huwde **ANTHONIS DE LANNOY**, waarvan 2 kinderen.

1.1.3. **ANTHONETTE VAN HEMSRODE**.

1.2. **ISABEAU VAN SCHOORE**, huwde **REGNAULT KNIBBE**, waarvan

1.2.1. **ADRIAAN KNIBBE**

1.2.2. **GUILLAUME KNIBBE**

1.2.3. **AGNES KNIBBE**

1.1.4. **JANE en MARIE KNIBBE** *beede joncste dochteren*, vermoedelijk wordt door *beede joncste* bedoeld dat ze tweelingzusters waren.

1.3. **AGNES VAN SCHOORE**, huwde **ROELANDTS VAN HAMES**, *capiteyn van Han*, waarvan een zoon **NICOLAIS**, zonder afstammelingen en een dochter met *veel kinderen*.

2. *d'oudste dochtere* (geen voornaam vermeld, maar dit is **AGNES**) huwde **PIETER BLADELIN** FILIUS ANTONIS, waarvan:

2.1. jonkvrouw **BONNETTE BLADELIN**, huwde **LENAERT DE CRANE**, waarvan

2.1.1. **GILLIS DE CRANE**

2.1.2. **PHILIPS DE CRANE**

2.1.3. **PETRONELLA DE CRANE**

2.2. **GILLETTE (GILLISE) BLADELIN**, huwde **CHARLES (II) FASQUE (VASQUEZ)** *heere van Bellekin*. Beiden overleden kort na elkaar in 1533 in hun herenwoning op de heerlijkheid Bellequint bij Belle. Hun toen minderjarige kinderen waren, onder voorgdij van Jan Breydel en Hendrik vanden Coorenhuuse³⁰:

²⁸ Letterlijk: *Cornelis van Schoore filius ...* (niet ingevuld) *hadde ghet-rauwwt jo(nk)vr(ouw) Marie van Oeren filia ...* (niet ingevuld) *en(de) hadden tsamen een zone en(de) drie dochteren. zij ligghen bede begraven tOeren in Vuerenamb(acht).*

²⁹ KBB, FM 55bis (analyses van leendenombrementen leenhof Burg van Veurne) nr. 612.³⁰ L.

VANDAMME, art. cit., p. 119 op basis van de staat van goed n.a.v. het overlijden van Charles Vasque en Gillise Bladelin. Bergues, *Archives Municipales*, FF 309 A.

2.2.1. **CHARLES (III) FASQUE (VASQUEZ)**. Hij deed praktijkervaring op bij een griffier in Béthune (Artois). Hij huwde een eerste maal met Marie, dochter van M(eeste)r JOOS LANSSAEM. Zij overleed reeds in 1552.³¹ Hun kinderen kwamen op 20 mei 1663 te Ieper onder voogdij van Ghislain Bulteel en Meester Jan Tartare.³² Hij huwde een tweede maal met jonkvrouw CORNELIE dochter van THOMAES SARENSONE, raadspensionaris van St.-Winnoksbergen en Marie Zuelhoofd.³³ Charles III Vasquez had volgende kinderen:

2.2.1.1. een dochter.

2.2.1.2. ADRIANA VASQUEZ, gehuwd met PIETER PUESSIN en met LEONARD TACCOEN, heer van Zillebeke.

2.2.2. NICOLAIS FASQUE (VASQUEZ). In 1542/43 liep hij school te Ieper en in Belle. Hij huwde met jonkvrouw CHRISTINA TASTEELS, dochter van Hendrik. Hij werd baljuw van het Proostse (van St.-Donaas in Brugge) in Belle.

2.2.2bis. PIETER VASQUEZ (niet vermeld in het genealogisch handschrift van Schoore).

2.2.3. *de oudste dochtere* (PERYNE) gehuwd met JACOB BAELDE *tYpre*, waarvan een zoon JAN BAELDE. Volgens de staat van goed na het overlijden van de ouders, was dit een bastaarddochter.

2.2.4. JOANNA FASQUE (VASQUEZ) gehuwd met (doorstreept in het handschrift: *Jan van Winneseele te Watou* en verbeterd met:) DIERYCK LOTTIN te Belle, waarvan 2 dochters.

2.2.4bis. MARGARETA VASQUEZ (niet vermeld in het genealogisch handschrift van Schoore), gehuwd met JOOST VAN CALOEN, baljuw van Ingelmunster en naderhand in dienst van de Raad van Vlaanderen in Gent.³⁴

2.3. MARIE BLADELIN, huwde JAN DE DOYS, waarvan 5 dochters

2.4. OMARINE BLADELIN, huwde HEINDRYCK VAN DEN COORENHUUSE, waarvan 5 zonen en 1 dochter

3. *de tweede dochtere* VAN SCHOORE (geen voornaam vermeld, maar dit is IDONIE) *hadde ghetrauw*t REGNAULT DONCHE *en(de) hadden tsamen een zone en(de) een dochtere, de zone was religieux*.

³¹ De naam *Lanssaem* wordt vermeld in de genealogie van Schoore. L. VANDAMME, art. cit., p. 122 vermeldt als eerste echtgenote Maria, dochter van Joost *Sarensone* (met als bron: Bergues, *Archives Municipales*, FF 311 G). Wellicht een vergissing.

³² KBB. FM 129, dl. 23, p. 184.

³³ Ook vermeld in een genealogisch handschrift *Schinckelle* uit +/- 1660 (in privaat bezit) met tekening der wapenschilden, fo 27 kolom 1: *Dame Cornelia Sarazone fa Thomas en Marie Zuelhoofd, esp(ous)a mes(sir)e Charles Vaersche ch(eva)(l)(ie)r, steigneur de Belquin, sans génération*. Zijn kinderen zouden dan allen als moeder Maria Lanssaem hebben.

³⁴ Vermeld in L. VANDAMME, art. cit.

³⁵ Nederlandse voornamen databank. Meertens Instituut. <http://www.meertens.nl> onder 'Archibald'.

³⁶ KBB, FM 7, II, 205.

³⁷ Ieper, *Stadsarchief*, Fonds Cordonnier 16; KBB, FM 33, dl. I, p. 111. Deze gegevens ook in Bⁿ. BONAERT, La famille de Revel à Ypres, in: *Le Parchemin*, 53ste jrg. nr. 254 (maart-april 1988), p. 95. Met als bronvermelding: KBB, FM 7, II, p. 205.

³⁸ KBB, FM 42 farde Y550 (Verdebout) geeft enkele extra gegevens: de vader van Anna de Revel was Jan de Revel, baljuw van de Zaal en Kasselrij Ieper en overleed op 23 februari 1568 (1569 n.s.). Haar moeder was Anna de Waelde, zij was overleden op 7 april 1555. In strijd met de genealogie van Schoore en met het procesdossier is de vermelding dat haar vader Gillis Verdebout gehuwd zou zijn met *Cornelia filia Cornelius van Schoore*.

³⁹ KBB, FM 7, II, 205.

⁴⁰ Jan de Wulf was poorter van Ieper, maar woonde te Steenwerck. Op 2 april 1546 was hij reeds overleden. Hij liet aldaar een leen Ter Blauwe Torre na, en nog andere lenen en landen te Herzele en Oudezele. Hij was te Komen gehuwd op 10 aug. 1535 met jonkvrouw Jossijne van de Kerkhove, overleden rond 1574, eigenares van 2 lenen in Kassel. Jan de Wulf behoorde tot een vooraanstaande familie uit Steenwerck. SANDERUS, in zijn *Verheerlijckt Vlaanderen*, 1735, 2de deel, 1de boek p. 58, schrijft uitgebreid over de familie de Wulf bij de behandeling van het kasteel van Nieuwenhove in Steenwerck. Zie ook Bⁿ. BONAERT, Les de Wulf aux quatre losanges, in: *Le Parchemin*, nr. 266 (maart-april 1990), pp. 93-128.

3.1. joncvrouw **BONNETTE DONCHE**, hadde getrauwd **GILLIS VERDEBOUT** en hadden een zone.

4. de derde en(de) de joncxste dochtere VAN SCHOORE (erboven staat bijgevoegd *GELIJNE*) hadde getrauwet OMAER COOLEN. Waarvan een dochter:

4.1. (geen voornaam vermeld) COLIN, gehuwd met ADRIAEN DE CORTEWYLLE fs VIGOUREUX.

153

De familie Verdebout

De rol van die Anna Verdebout, afstammeling van Cornelis van Schoore, in dit verhaal speelt is eigenlijk beperkt tot haar overlijden zonder levende nakomelingen na te laten, waardoor het proces over het eigendomsrecht van de vier lenen te Oeren ontstond. Haar verwantschap met eiser en verweerster wordt door geen van beide partijen in vraag gesteld. Toch is het voor de volledigheid goed die verwantschap ook eens aan te tonen met archiefstukken.

Vooreerst is een kleine op punt stelling op zijn plaats. De vader van Anna Verdebout wordt in het procesdossier *Assebout* (of *Assibout* in het genealogisch schema van Vasquez) genoemd. *Assebout* klinkt vreemd als voornaam. Maar in andere bronnen vinden we *Archambault* (zie hiervoor) of *Hardtsebout* (zie verder). *Archambault* en *Hardtsebout* zijn goed te herkennen als een Franse en Vlaamse variant van de voornaam Archibald. Het eerste deel *Archi-* betekent *eerste*, *opper-* en komt zowel in het Frans in de woorden *archevêque* als *archiduc* voor of in de Nederlandstalige equivalenten *aartsbisschop* en *aartshertog*.³⁵ *Assebout* is dus wellicht een wat verbasterde vorm die door Vasquez gebruikt wordt.

I. - **Gillis Verdebout**, Hij huwde **Bonnette Donche**. (zie hoger) Hij was schepen van Ieper in 1528.³⁶ Zij hadden een zoon:

II. - **Archambault Verdebout**. Volgens een *quytschelding*³⁷ van het Ieperse stadsarchief van 21 februari 1533 (1534 n.s.) huwde hij met jonkvrouw **Anna de Revel**, dochter van Jan. Getuigen van zijn kant waren: zijn vader, Jacob Donche, priester en Pieter van der Stichele de jonge, zoon van Franciscus. De getuigen van haar kant waren: haar vader, Geraard de Revel, haar grootvader, meester Boudewijn de Revel, haar oom en Jeronimus Haneron. De akte vermeldt ook dat Idonie van *Scooten* (=Scooren) weduwe van Renault Donce, grootmoeder was van de bruidegom.³⁸ Hij was schepen van Ieper in 1536.³⁹ Zij hadden een dochter:

Anna Verdebout. Zij huwde te Ieper bij huwelijkscontract op 9 februari 1557 (nieuwe stijl) met Pieter de WULF, zoon van Jan en Jossijne van de Kerkhove.⁴⁰

Net als Charles Vasquez hadden Pieter De Wulf en Anna Verdebout op een bepaald ogenblik het katholieke geloof verlaten en waren ze protestants geworden. In het testament van haar grootvader Jan de Revel werd zij onterfd. Anna's vader wordt daar *Hardtsebout* Verdebout genoemd.⁴¹ Op dat ogenblik was zij met haar gezin al niet meer te Ieper. Zij waren gevlucht naar Norwich in Engeland. Pieter de Wulf is wellicht nooit meer naar Ieper teruggekeerd. Reeds vóór 29 november 1576 was hij te Norwich overleden, toen erfden hun minderjarige kinderen, onder voogdij gesteld, van een verwante.⁴²

Toen er voor de gereformeerden eindelijk betere tijden aanbraken, was dit voor de weduwe het signaal om met haar kinderen terug te keren. Maar voor Anna Verdebout en haar kinderen zat een nieuwe toekomst in hun land van herkomst er evenwel niet in: in 1577 verdrook zij met haar kinderen in de haven van Oostende...⁴³

Haar bezittingen moesten dus nu verdeeld worden onder haar rechtmatige erfgenamen. En hieruit ontstond het proces om de achterlenen...

Wie heeft gelijk volgens het feodaal erfrecht ?

De verwantschappen.

De genealogische opzoekingen bevestigen het stamboompje van Charles III Vasquez volledig.

Wat de verwantschap, uitgedrukt in aantal generaties tot een gemeenschappelijke voorvader met de overledene Anna Verdebout betreft, zijn Charles III Vasquez en Martina Donche gelijkwaardig. Laten we voor de eenvoud die afstand tot Annas vader, Assebout Verdebout even bekijken: (zie schema, overlidensjaren zijn deze van man/vrouw)

	Cornelis van Schoore Maria van Oeren +/+	Lodewijk Donche Maria Heyndrickx + 1491/+
oudste dr.	tweede dr.	
Pieter Bladelin Agnes van Schoore +1527/+ca1500	Renault Donche Idonie van Schoore + ca1514/+na1514	Roeland Donche Christine Ghyselin +1495-1500/+
Charles II Vasquez Gillisse Bladelin +1533/+1533	Gillis Verdebout Bonnette Donche +/+	Jacob Donche Catharina Teernynck +1552/1569
Charles III Vasquez +ca1580	Assebout Verdebout Anna de Revel +/+	Jacob Schynckele Martina Donche + 1568/+ca1585
	Pieter de Wulf Anna Verdebout +vóór1576/+1577	

⁴¹ KBB, FM 129, dl. 72, p. 66: testament van Jan de Revel, opgemaakt te Ieper voor de notarissen Henri de Codt en Frans Knockaert. Merghelynck geeft als bron: *Nr. 90, Archives Bon Bonaert prop(riétaire) à Sirault 1892*. (te identificeren met Bⁿ Raoul Bonaert (1853-1910) op basis van A. MERGHLYNCK, *Vademecum...*, p. 63 en 278 en Bⁿ. BONAERT, *Histoire de la famille Bonaert*, in: *Tablettes des Flandres*, Recueil I, p. 93).

⁴² KBB, FM 129 dl. 25 p. 661.

⁴³ KBB, FM 42 farde Y550 (Verdebout) met bronvermelding: *ex. Mss Vellenaere.. KBB, FM 7, II, p. 205*, over Anna Verdebout: *Elle se noya avec ses enfants dans le port d'Ostende en 1577*. Merghelynck geeft als bronvermelding: *nr. 168, Arch. Bon Bonaert, prop(riétaire) à Sirault*. Zie ook hetzelfde verhaal in Bⁿ. BONAERT, *La famille de Revel à Ypres*, in: *Le Parchemin*, jrg. 53, nr. 254 (maart-april 1988), pp. 87-106 op p. 96 noot 43.

Van Charles III Vasquez loopt een lijn van drie generaties omhoog over zijn moeder Gillise Bladelin, over zijn maternele grootmoeder Agnes van Schoore naar zijn maternele-maternele overgrootvader Cornelis van Schoore. Van Assebout Verdebout loopt een lijn van ook drie generaties omhoog over zijn moeder Bonnette Donche, over zijn maternele grootmoeder Idonie van Schoore naar zijn maternele-maternele overgrootvader Cornelis van Schoore (toevallig volgt de lijn identieke kronkels).

Van Martina Donche loopt een lijn van ook drie generaties omhoog over haar vader Jacob Donche, over haar paternele grootvader Roeland Donche, naar haar paternele-paternele grootvader Lodewijk Donche. Van Assebout Verdebout loopt een andere lijn van ook drie generaties omhoog over zijn moeder Bonnette Donche, over zijn maternele grootvader Renault Donche naar zijn maternele-paternele overgrootvader Lodewijk Donche.

Wellicht heeft Martina (en degenen die na het overlijden van Anna Verdebout de achterlenen aan haar hebben toegewezen) geoordeeld dat bij een voor beide partijen gelijke generatieafstand tot Anna Verdebout, de directe 'koppeling' aan een naamdrager Donche primeert. In Anna Verdebouts kwartierstaat is haar paternele grootmoeder immers een Donche, terwijl de naam Vasquez nergens in haar kwartierstaat te bespeuren is.

Maar is dit wel van belang ?

Leenrecht versus gewoon erfrecht

Het leenerfrecht hanteert andere regels voor vererving dan het gewone erfrecht voor allodiale (=niet-leen) goederen, iets waar Vasquez, maar wellicht vooral zijn advocaat Spronckholf in hun finale repliek op hameren. Martina Donche en haar advocaat Spetael houden zich op dat punt liefst van de domme. Dit niet-tegenstaande een traktaat over het leenrecht in Vlaanderen toen reeds minstens een halve eeuw (in twee edities) in druk uitgegeven was (Antwerpen, 1517 en 1528) en ook Filips Wielants' (1441-1510) *Tractaet van den leenrechten na den hoven van Vlaenderen*, (voltooid mei 1491) in 1579 dat ook al méér dan 20 jaar was (Antwerpen, 1554)... Dat had moeten volstaan om de knoop door te hakken. Dat zij die teksten nog niet op het Internet⁴⁴ konden lezen is geen excuus. Of evenmin dat ze nog niet konden beschikken, zoals wij éénentwintigeeuwers, sinds enkele jaren, over een gedegen studie over het leenrecht in Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw.⁴⁵

⁴⁴ De genoemde teksten over leenrechten vindt men, samen met heel wat andere op:

<http://www.kulak.ac.be/facult/rechten/Monballyu/Rechtlagelanden/Vlaamsrecht/vlaamsrechtindex.htm>

⁴⁵ RIK OPSOMMER,

"Omme dat leengoed es thoochste dinc van der weerelt". *Het leenrecht in Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw*, Brussel, 1995.

Tijd dus om zelf even in het leenrecht te duiken.

Het leenerfrecht van *descendenten* is hier niet uiteraard van toepassing: Anna Verdebout, weduwe, verdronk in 1577 met haar kinderen en liet geen nakomelingen na.

Of van haar een ouder of een grootouder nog leefden weten we niet, maar het is niet van belang, want het leenerfrecht zegt zeer duidelijk: *de clemmende in de rechte linie en moghen nemmermeer succederen naer leenrechte*.⁴⁶ m.a.w. dat *ascendanten* van hun kinderen kunnen erven is volledig uitgesloten in het leenrecht.

We komen dus terecht bij het leenerfrecht van de *collateralen* (de verwanten in de zijlinie).⁴⁷

- 156 Verwanten in de zijlijn worden in *parentelen* ingedeeld: broers en zusters van iemand horen tot de 2de parentele (de 1ste parentele is die iemand zelf dus), afstammelingen van een grootouder (maar niet van de ouders) tot de 3de parentele (dus: ooms en tantes en hun kinderen), afstammelingen van een overgrootouder (maar niet van een grootouder) tot de 4de (dus grootoom en -tantes, hun kinderen en kleinkinderen), enz... Een parenteel is een stamboom(pje) op zich. De leden van de 2de, 3de, 4de en 5de parentele, die van dezelfde generatie zijn als die iemand, noemt men resp. *broers/zusters*, *rechte rechtzweers* (=kozijns), *rechte anderzweers* en *rechte derdezweers*. Er maar één 2de parentele, maar er zijn twee 3de parentelen (nml. enerzijds de afstammelingen van paternele grootouders en anderzijds de afstammelingen van de maternele grootouders), vier 4de parentelen, acht 5de parentelen.

Charles III Vasquez en Martina Donche waren beide rechte anderzweers van Assebout Verdebout, maar zij behoren *niet tot dezelfde* 4de parentele, want de overgrootvader die ze met hem delen is niet éénzelfde persoon (die is resp. Cornelis van Schoore en Lodewijk Donche). Dus het erfrecht voor leden binnen éénzelfde parentele is ook niet van toepassing.⁴⁸

Wat nu als er een betwisting is tussen pretendenten die niet tot éénzelfde parentele behoren ?

In het Vlaamse leenrecht bestaat er voor patrimoniale lenen een zgn. *terugvalrecht*.⁴⁹ *Patrimoniale lenen* (ook wel *gestruikte lenen* genoemd) zijn lenen die men van een ascendent of collateraal heeft verkregen via intestaat erfrecht. Dit in tegenstelling tot lenen verkregen door koop of door een nieuwe belening (aanwinsten dus, ook genoemd 'nieuwe lenen', 'acquesten' of 'conquesten'). Het terugvalrecht betekent dat vaderlijke goederen naar de vaderlijke zijde moeten gaan en moederlijke goederen naar de moederlijke zijde (een terugvalrecht is niet van toepassing op aanwinsten omdat men niet kan zeggen uit welke zijde of lijn een aanwinst afkomstig is). Anna Verdebout had de lenen geërfd van haar grootmoeder Bonnette Donche, die ze op haar beurt had geërfd van haar moeder Idonie van Schoore. Charles III Vasquez beweert dat Idonie de leengoederen *erfde* van haar vader Cornelis van Schoore, dus dat het geen aanwin-

⁴⁶ R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 298.

⁴⁷ Behandeld in R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 300 e.v. We noteren ook dat *plaatsvervulling* (een systeem waarbij kinderen de plaats innemen van een ouder, die had moeten erven indien deze niet vóór de erflater overleden was) in de zijlijn (en evenmin in de rechte lijn) in het leenerfrecht *niet* bestaat.

⁴⁸ De leeneropvolgingsorde hiervoor wordt samengevat in R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 308, schema 6. Indien Charles III Vasquez en Martina Donche wél tot dezelfde parentele hadden behoord, dan waren volgende regels van toepassing: Binnen éénzelfde parentele gaat een leen naar de collateraal die het dichtste in graad staat tot de gemeenschappelijke voorouder (R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 307). Als ze allebei bvb. van Cornelis van Schoore hadden afgestamd, dan hadden ze dezelfde graad. In dit geval zou een mannevoorrecht en een eerstgeboorterecht (in die volgorde) van toepassing zijn (R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 309). Charles zou dan geprimeerd hebben boven Martina.

⁴⁹ R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 310.

sten waren die Idonie van Schoore en Renault Donche bvb. gekocht hadden, maar daarentegen patrimoniale lenen, dus vallen ze onder het terugvalrecht.

Het terugvalrecht toepassen betekent dus dat de leengoederen de zijde van Idonie van Schoore moeten volgen en niet die van haar echtgenoot Renault Donche. Alles staat of valt dus met *waar* de bewuste leengoederen vandaan komen.

De bewering van Charles Vasquez dat de lenen oorspronkelijk aan Idonie van Schoore en haar vader Cornelis toebehoorden wordt terecht als een belangrijk element aangehaald. Charles III Vasquez schrijft letterlijk in stuk H: *alzo de questieuse leenen hebben originalick toebehoort de voornoemde joncvrouwe Idonie filia Cornelius van Scoore*. In het procesdossier wordt dat niet door Martina Donche betwist, maar ook niet expliciet toegegeven. Wel poneerde zij in stuk G dat Charles Vasquez geen bewijzen aanbrengt voor zijn stamboompje: *bij zijnen boom ghedenomineert ende ghearticuleert. Bij faulte van welke prueve dh(eesche)re gheensins en can eenich recht preterenderen ofte heesschen ande zelve vier leenen*. Maar omdat ze van dit gebrek aan geleverde bewijzen een punt maakt, geeft ze onrechtstreeks toe dat die verwantschap belang heeft en dat de lenen dus toch best wel van Idonie van Schoore of haar vader Cornelis kunnen komen.

157

Volgens stuk H van het procesdossier leverden Charles Vasquez en zijn advocaat Sproncholf bewijzen dat de vier lenen in leenhofregisters oorspronkelijk op naam stonden van Cornelius van Schoore en dan op zijn dochter Ydonie van Schoore: *Alvooren presenteert dheesschere prueve dat de ghelibelleerde leenen staen ten registre vanden leenhove originalick upt hoeft van Cornelis van Scoore ende Ydonie zijn dochtere respectievelicke*

We hadden die bewijsstukken toch wel graag even gezien! Want hoewel er eind 15de, begin 16de eeuw nogal wat leenregisters tot stand kwamen betreffende de Burg van Veurne, blijkt het zeer moeilijk daar die bewijzen in te vinden ...

Op zoek naar vier achterlenen

Nemen we bvb. eerst even het vierde leen, afhankelijk van het Hof van Oeren, onder de loep.

In een leenregister van de Burg van Veurne, lopend over de periode 1503-1530⁵⁰ vinden we vanaf folio 368v het Hof van Oeren beschreven, ongetwijfeld aan de hand van een denombrement opgemaakt door Joos van Wulfsberghe en overgemaakt *in daten vanden xvj-en dach van ougst xv. C vichtiene* (16 augustus 1515). Het Hof van Oeren had toen een foncier van 18

⁵⁰ Brugge. Rijksarchief, Leenhof Burg van Veurne, nr. 8.

gemeten. Daarna volgt de opsomming van de ervan afhingende achterlenen: *vanden welcken desen leene ende hove zijn ghehouden diversche manscepen ende achterleene, daen of de ghene dit bekent zijn hiernaer volgen.* In totaal 55 achterlenen worden opgesomd (tot folio 374).⁵¹

158 We vinden hierin evenwel slechts éénmaal⁵² Idonie van Schoore vermeld (fo 368v, het 5de achterleen): *joncvrouw Ydonie van Schore weduwe van wijlen Renault Donche, een leen groot ij l(ine)n lands inde voorn(oemde) proch(ie) van Oeren, staende ter meester vrome ende ten dienst in de voors. vijf schell(ingen) par(isis) s(iae)rs ghemet ghemets gehelijcke.*

Identiek dezelfde informatie vinden we in tweede leenregister van de Burg van Veurne in het ARA, samengesteld in 1521 door Joos vanden Kelnare bij ordonnantie van de Rijksse Rekenkamer, maar op basis van gegevens uit 1503, 1514 en 1515.⁵³

In de Archives Départementales du Nord te Rijsel (ADN) vinden we een derde leenregister van de Burg van Veurne over de periode 1502-1515. Daar lezen we: *Renault Donche, ter cause van Ydonie zijnen wyve houd een leen groot twee lijnen lighende in Oerne ...*⁵⁴ Zo te zien is het leenregister in de ADN het oudste en zijn deze van het RAB (Rijksarchief in Brugge) en het ARA (Algemeen Rijksarchief in Brussel) afschriften, die up-to-date zijn gebracht, in het leenregister van het ADN leeft immers Renault Donche nog, in de andere twee is Idonie reeds zijn weduwe.

We vonden ook een denombrement van het Hof van Oeren van 25 november 1502 ingediend door Joos Claeissone fs Joos. Daar wordt ook maar één enkel achterleen van 2 lijnen vermeld (het 15de), in bezit van Renault Donche, echtgenote van Idonie (familienaam niet vermeld).⁵⁵

De verwoording in het leenregister in het ADN geeft wel ondubbelzinnig aan dat Renault Donche alleen *in naam van zijn vrouw* eigenaar is van het achterleen. Dat sluit dus aan bij de stelling van Charles III Vasquez dat - althans dit ene - achterleen *originalick* aan Idonie van Schoore toebehoorde. Maar er is wel een grote discrepantie wat de oppervlakte betreft. Alle feodale bronnen hebben het steevast over een leen van 2 lijnen (=200 roeden) groot, en dat past, zelfs met een ruime marge, toch niet zo goed op het door Charles Vasquez genoemde vierde leen, dat hij een grootte van 4 lijnen en enkele roeden toedicht (=iets meer dan 400 roeden), of dubbel zo groot...

Wat met de 3 achterlenen gehouden van het Hof Ten Broucke ?

Hier staan we voor een raadsel. In het eerder vernoemde leenregister van 1453 vinden we nergens het Hof Ten Broucke met

⁵¹ Er staat *overghegeven bij wijlen Joos van Wulfsberghe ... ougst xv.C vichtiene.* Hiermee zal bedoeld worden dat Joos van Wulfsberghe (uiteraard) nog in leven was op het moment dat hij de laatste hand legde aan deze beschrijving, maar reeds overleden op het moment dat het in het leenregister ingeschreven werd. Hij moet kort na die datum overlijden zijn. Dit is volledig in overeenstemming met het feit dat het Hof van Oeren al in 1517 in het bezit was van Geraard van Langhele, echtgenoot van Eleonora van Wulfsberghe. (Zie p. 143).

⁵² We vinden wel in het leenregister op de volgende pagina (fo 369) *joncvr(ouw) _____ [niet ingevuld] van Schore twijff P(er)cheval van Hemstre,* die niet minder dan 6 achterlenen van dat hof bezit, alle in Oeren gelegen, groot resp. 4 gemeten, 1 gemet, 3 gemeten, 5 gemeten, 2 stukken van elk 50 roeden en nog een stuk van 1 gemet. Het gaat hier om Jozijne van Schoore, dochter van Renault van Schoore, een broer van Idonie en Agnes van Schoore (zie de genealogie van Schoore).

⁵³ Brussel, *Algemeen Rijksarchief*, Rekenkamer, 1087, folio 249v met op zelfde blad ook de 6 achterlenen gehouden door N. van Schore, echtgenote van Percheval van Hemstre.

⁵⁴ Rijsel, *Archives Départementales du Nord*, B 4012, fo 209v.

⁵⁵ KBB, FM 55bis (analyses leendenombrementen Burg van Veurne), nr. 613.

fancier in Oostvleteren vermeld (?)⁵⁶ Ook in leenregisters van 1470 en 1472 geen spoor.⁵⁷ Ook in de gedetailleerde leenregisters 1503-1530 (zie hoger), 1521 (zie hoger) en het basisdocument voor die vorige twee, dit van 1502-1515 (zie hoger) die allen de leenhoven volgens parochie beschrijven, vinden we wel een 20 à 25 folios over Oostvleteren (resp. folios 234-253 en folios 161-175 in de eerste twee registers), maar daaronder niet een Hof Ten Broucke. En bij volledige lezing van wat er over Oostvleteren staat ook geen enkel achterleen in bezit van Idonie van Schoore ....

159

Ging het Hof ten Broucke dan niet af van de Burg van Veurne, maar misschien rechtstreeks van de Wetachtige Kamer van Vlaanderen (het hoogste leenhof) ? We vinden het niet vermeld in een lijst van rond 1500 van dergelijke lenen.⁵⁸

Een opzoeking in de leenverheffingsrekeningen van de Burg van Veurne bracht ook geen soelaas. Het leverde wel meerdere vermeldingen van van Schoores, Donches, Vasquez, Bladelins en Verdebouts op, maar helaas geen enkele die betrekking heeft op één van de vier *questieuse* achterlenen.⁵⁹

⁵⁶ In KBB, FM 55bis (analyses leendenombrementen Burg van Veurne), zijn er onder de 5 leendenombrementen betreffende Oostvleteren helaas geen die over het Hof ten Broucke gaan.

⁵⁷ Resp. Brugge, *Rijksarchief*, Leenhof Burg van Veurne, nr. 142 en Brussel, *Rijksarchief*, Rekenkamer, 1086.

⁵⁸ R. OPSOMMER, *op. cit.*, p. 180 en 193..

⁵⁹ Ook een raadpleging van de reeks Brugge, *Rijksarchief*, Chartes met Blauw Nummer onder de benamingen Oostvleteren, Ten Broucke en Syboutsdelf leverde geen bruikbare gegevens op.

Er blijft dus enkel het vierde leen de enige strohalm over om ons aan vast te klampen, als we daarbij dan ook het verschil in oppervlakte doorslikken.

Besluit

Van dit vierde leen weten we dat het aan Idonie van Schoore behoorde en niet aan haar man Renault Donche. Of zoals Vasquez' advocaat Spronkholf het verwoordt: *Reynoult [Donche] vremde was ande zelve leenen, ende alleenlick kerkelick vooght vande zelve zijne huusvrauwe.*

En dus moet het haar zijde volgen en via terugvalrecht op haar vader Cornelis van Schoore en vandaar naar diens achterkleinzoon Charles III Vasquez gaan.

Martina Donche moeten we dus ongelijk geven in deze zaak.